

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. II. De Obedientia & Inobedientia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

hendi, de qua jam est agendum.

8. *Objervantia unde dicitur.*

Itaque observantia dicitur ab observando: observare autem proprie est aliquid anxie speculari vel notare. Unde Superiores debite observamus, si eos velut anxie contemplantur, tum reverendo, tum ad eorum actiones, quibus aliquid petunt vel imperant, attendendo.

Quid sit.

Recte autem dicitur Observantia esse virtus, qua debitus cultus exhibetur Superioribus & aliis, qui nos gubernant actu vel potentia. Unde sicut Pietas defert cultum parentibus, tamquam ortus & educationis nostrae praecipuis post Deum principiis, ita quoque Observantia defert cultum Superioribus, tamquam principiis gubernationis & directionis. Ex quo etiam liquet discrimen inter Pietatem & Observantiam.

Qualiter a pietate differat.

9. *Objectum ejus materiale.*

Deinde ex his patet objectum quod Observantiae esse cultum propter gubernationem nostram deferendum iis, qui nos actu gubernant & dirigunt, vel saltem adeo sunt excellentes, ut de per se sint capaces regiminis nostri. Ratio vero formalis, quae cernitur in objecto quod, est ratio debiti, orti ex gubernatione actuali vel possibili jam dicta. Objectum denique cui sunt Superiores & aliae personae in dignitate constitutae, nos gubernare idoneae. Ratio autem formalis, sub qua observantia illas spectat, est actualis vel aptitudinalis gubernatio seu directio.

Formale.

Est objectum cui.

10. *Minus quam Pietas obligat.*

Ex quo ulterius constat obligationem Pietatis majorem esse, quam Observantiae: majus enim est principium ortus, quam gubernationis. Quod si directores nostros colamus in quantum curant bonum commune, hoc non erit proprie loquendo officium Observantiae, sed Pietatis in patriam, inquit *Sylvius quaest. 107. art. 3.* vel justitiae legalis, ut inquit *Lessius supponum. 15.* Unde Principi in extrema necessitate debet potius succurri, quam patri in pari necessitate constituto, non ex obligatione Observantiae, considerando Principem, quatenus te gubernat, sed ex obligatione Pietatis in patriam vel justitiae legalis, considerando ipsum, quatenus est persona publica, quae regno aut provinciae praesidet.

11. *Qualiter contra observantiam peccatur.*

Tamen si ergo Observantia minus, quam pietas, vere tamen obligat: idcirco contra hanc virtutem peccant, qui in Superiores verbo, gestu aliove signo sunt irreverentes: graviter autem malitiae ex anedictis de gravitate peccatorum, contra virtutem Pietatis commissorum, proportionem servata, desumi potest: quae enim alias esset levis vel mediocri irreverentia, potest esse gravis, si Superiori illata cenleatur in communi hominum aestimatione ejus auctoritati, reverentiae, vel dignitati graviter adversari.

Observantia alia defert Superioribus cultum ob excellentiam politicam vel humanam, & vocatur observantia politica: alia ob dignitatem vel perfectionem cum Religione conjunctam vel ad numen divinum ordinatam, & vocatur Religiosa. De quibus & aliis ulterioribus Observantiae speciebus latius videri potest *Lessius sup. dub. 3.*

12. *Observantia est virtus.*

QUESTIO II.

De Obedientia & Inobedientia.

Obedientia sic dicta est quasi obedientia: quia per eam praecipuum Superiorum quasi auditur & admittitur. Duplex autem solet communiter assignari obedientia, materialis videlicet & formalis. Materialis dicitur, per quam exequimur quemlibet actum praecipuum, nisi non fiat expressa contentione, ut praecipuum impleamus. Haec obedientia non est specialis virtus: sed ad omnes virtutum actus, qui sunt sub praecipuo, se extendit. Obedientia formalis est, qua praestatur opus praecipuum sub hac ratione, quia praecipuum est: & haec est specialis virtus: quia, etiam si ad omnes virtutum actus se extendat, tamen eos sub formali quadam ratione considerat, sub qua ab aliis virtutibus non attingitur, videlicet quatenus debiti sunt ratione praecipui.

13. *Obedientia unde dicitur.*

Alia est materialis.

Formalis alia.

Objectum materiale quod obedientiae est omne opus praecipuum. Objectum formale quod est debitum ratione praecipui seu honestas specialis in actu resultans, ex eo, quod sit a Superiore praecipuum. Objectum cui est Superior. Unde qui Superiorem non habet, formalem obedientiam incapax est.

14. *Quodnam sit hujusmodi.*

Obedientiae variae sunt species pro varietate potestatum imperandi: sicut enim alia est potestas praecipua divina, alia humana, & haec rursus vel Ecclesiastica vel politica, cui annectitur oeconomicum sive domesticum, ita quoque obedientia alia est divina, alia humana, & haec rursus alia est Ecclesiastica, alia politica sive civilis, quae membra ulterius subdividi possunt.

15. *Varia enim vocantur obedientia formalis sive politica.*

Haec porro obedientiae species non nisi accidentaliter inter se differunt, ut post *D. Thomam q. 104. art. 2. ad 4.* docet *Lessius c. 46. n. 26. Sylvius ad quaest. & art. D. Thomae cit.* Ratio est: quia, licet potestates praecipuae sint diversae rationis, obedientia tamen secundum se considerata tantum respicit opus, ut debitum ex praecipuo, lato ob eo, qui legitimam habet potestatem praecipuendi, qualiscunque illa potestas sit, sive divina, sive humana: haec enim potestatum distinctio per accidens & materialiter se habet ad obedientiam formalem. Unde

Non nisi accidentaliter distincta.

Unde rectè ait D. Bernardus Tractat. de Præcepto & Dispensatione c. 12. Sicq; Deus, sive homo Vicarius Dei mandatum quodcumque tradiderit, pari præfecto obsequendum est curâ, pari reverentia deferendum, ubi tamen Deo contraria non præcipi homo. Accedit, quod potestas Superior v. g. divina implicite includatur in humana, & eâ ratione utraque eandem specie obligationem suo præcepto inducat, ut latius prosequitur Lessius sup. Vide etiam quæ diximus Dist. 5. de peccatis quaest. 6.

re, ut opus ex formalis obedientia fiat: tum quia iste modus operandi non est necessarius, ut opus illud sit actus virtutis, cum possit esse talis ratione propria & intrinsecæ suæ bonitatis, vel quia fit ex motivo alterius virtutis, v. g. charitatis, absque intuitu præcepti: tum quia actus internus probabilitè non potest præcipi ab homine, nisi quatenus est necessarius ad constituendum externum in aliqua virtutis specie. De quo vide plura in Tract. de Legibus Dist. 3. Quaest. 8.

Foris ne præcipi potest ab homine.

16. Objectioni occurritur.

Potest quidem Obedientia adungi alia virtus v. g. Religionis, si quis propter Dei reverentiam ejus præcepta implet. Pietatis, si quis parentibus obtemperet propter paternam potestatem, quam explicite considerat, & ex ea tamquam motivo ad præcepti impletionem se accingit: hoc tamen non est necessarium ad formalem obedientiam, quæ solum requirit, ut opus procedat ex affectu satisfaciendi præcepto, sub generali & præcisâ ratione præcepti considerato.

Obedientiæ opponitur inobedientia, quæ, sicut obedientia, alia est materialis, alia formalis. Illa est cuiusvis præcepti transgressio. Unde est circumstantia generalis cum quovis peccato transcendens: estque gravis vel levis, prout præceptum violatum graviter vel leviter obligat. Hæc est violentio præcepti, ut præcepti, ut quando illud violatur ex intentione expressa ipsum violandi & suo facto ei adversandi. Continet autem hæc inobedientia duplex peccatum, unum consistens in prævaricatione præcepti obligantis ad faciendum vel omittendum opus; alterum consistens in transgressione præcepti, ventantis contemni mandatum Superiorum.

19. Obedientiæ opponitur inobedientia. Alia est materialis, Alia formalis.

Duplicem malitiam continens.

17. Obedientiæ præstantia.

Hujus virtutis Obedientiæ christiana, seu omnibus christianis communis (de Religiosa, quæ adhuc est perfectior, agere actum est) præstantia patet tum ex bonis, quæ propter Deum contemnit, tum ex speciali suo objecto. Et quidem si priori modo præstantia virtutum æstimetur, optime docet D. Thomas sup. art. 3. Obedientiam omnibus virtutibus moralibus anteposendam: quia Obedientia propriam contemnit & abjicit voluntatem: ceteræ autem virtutes morales non nisi bona temporalia. Si verò posteriori modo virtutum præstantia æstimetur, Religio est Obedientiæ præstantior, utpote quæ proximius, quàm Obedientia, ex se erga Deum versatur, ei debitum cultum deferendo.

Inobedientia formalis ex genere suo est peccatum mortale: graviter enim adversatur rectæ rationi nolle præcepto obedire, ex intentione expressa illud violandi, & consequenter illud contemnere: quem contemptum declarat Sanctus Bernardus de Præcepto & Dispensatione cap. 14. explicans illud 1. Regum 15. Quasi peccatum violandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere, ubi dicit: Non est non acquiescere, sed nolle acquiescere, ut non infirmis simplex ipsa transgressio: sed voluntaria superba contemptio scilicet idololatriæ reputetur: non est enim id ipsum nolle obedire & non obedire hoc quippe interdum erroris est, nonnumquam & infirmitatis: illud verò aut odiosa pertinacia aut contumacia non ferenda. Quanto autem major est ille, qui præcipit, tanto majus peccatum est, esse illi inobedientem, inquit Sylvestrus quaest. 105. conclus. 1. Unde gravius peccatum est formalis inobedientia, erga Deum, quàm erga hominem commissa.

20. Ex genere suo est mortale.

Ergo gravius quò major Legislator committitur.

Est inferior Religione.

Quo sensu melior sit obedientia quam victimis.

Nec obstat illud 1. Regum 15. Melior est obedientia, quàm victima: nam sensus est, melius est facere, quod Deus jussit, quàm, eo omisso, offerre victimas voluntarias aut prohibitas, ut inquit Sapientia, in D. locum. Similitè virtutibus supernaturalibus, tamquam immediatè Deum spectantibus, Obedientia omnino est inferior.

Nec refert, quod Deus præcipiat obedientiam Superioribus, tamquam vires suas gerentibus, exhibendam: idcirco Luca 10. Christus dicat: Qui vos spernit, me spernit: nam formalis contra Superiorem humanum inobedientia est tantum materialis contra Deum, quando violatur præceptum humanum, ut

21. Objectioni solvitur.

18. Formalis obedientia non est sub præcepto.

Petes, An Obedientia formalis sit sub præcepto? Resp. Neg. quia nullam exat hujusmodi præceptum, quo Deus vel ecclesia mandat opus impleri ea intentione, ut præcepto satisfiat: sed ad cuiuscumque præcepti impletionem sufficit, ut opus præceptum faciamus propter intrinsecam ejus bonitatem, aut ut Deo placeamus. Immo probabile est Superiorem humanum non posse præcipere

Hermet. Sum. Theol. Pars III.

tale, sine formali & explicita intentione contraveniendi præcepto divino, pro ut fieri potest.

22.
Potest esse
ventalis ex
inconsideratione actus.

Apertum
ex levitate
materiae.

Formalis inobedientia potest esse venialis & imperfectione actus non satis deliberati. An similiter ex parvitate materiae, non ita constat: & quidem si procedat ex perfecto & absoluto contemptu præcepti vel Superioris quæ talis, omnino dicendam est, levitatem materiae nunquam à mortali excusare, sive legislator sit Deus, sive homo, ut latius patet ex dictis de Peccatis Disp. 7. num. 63. & seqq. Si verò non procedat ex absoluto contemptu, veluti si quispiam non obediat Superiori, ut contraveniat ejus præcepto in minimo, paratus tamen absolute ipsi obedire in majoribus, docet Sylvius sup. articulo 1. talem inobedientiam esse solum venialem, sed quòd non involvat contemptum nisi imperfectum. Vide quæ diximus loco statim citato. De Peccatis num. 65. in fine.

QUÆSTIO III.

De Gratitude & Vindicatione.

23.
Quid gratitudo.

GRATITUDO, quæ & gratia dicitur sumitur pro virtute, quæ respicit debitum ex beneficio natum. Unde inclinatur ad beneficium beneficio compensandum: describiturque ab Augustino L. 83. qq. quæst. 31. in qua amicitiarum & officiorum alterius memoria & remunerandi voluntas continetur. Extendit se ad omnes, à quibus aliquod beneficium accepimus, ut ad Deum, parentes, Superiores & homines privatos.

24.
An sit specialis virtus.

Est autem virtus hæc specialis ab alijs distincta: nam ex eo, quòd beneficii beneficio compensetur, specialis resultat honestas, utque gratitudini, & non alteri virtuti, propria. Quod quidem satis patet in gratitudine erga particularem benefactorem, qui privatum aliquod beneficium nobis contulit. Si verò attendatur debitum, ortum ex beneficijs collatis à Deo & parentibus, censet Viggers dub. 3. num. 13. post D. Thomam quæst. 106. art. 1. & alios gratitudinem non distingui à Religione & Pietate: idem est de observantia, si spectetur debitum, natum ex beneficio gubernationis à Superioribus accepto. Vide Lessium cap. 47. numero 2. & sequentibus.

25.

Officia gratitudinis possunt quinque

enumerari. Primum beneficii æstimatio, si non ex rei magnitudine, saltem ex affectu donantis, qui in beneficijs gratuitis semper est considerandus, juxta illud Seneca lib. 1. de Benef. cap. 6. Beneficium non in eo, quod sit aut datur, consistit, sed in ipso dantis aut facientis animo.

Offici
primis
enumerantur.
Primum.

Secundum est benigna acceptatio: alius enim & beneficium & animus donantis contemni censetur, & ulteriorum beneficiorum collationi via præcluditur. Per ipsam verò benignam acceptationem, veluti alicujus commodi vel oblationis in animo donantis causativam, censetur aliqua inchoata compensatio pro beneficio fieri, juxta illud Seneca lib. 2. de Benef. cap. 35. Vis reddere beneficium? accipe benigne.

Secundum.

Tertium est gratiarum actio, quæ consistit in benevola accepti beneficii protestatione ad benefactorem cum quadam sui subjectione & obligationis recognitione directa. Estque hæc gratiarum actio quædam beneficii compensatio, quatenus per eam benefactor honore afficitur, & quædam in ipso majoritas agnoscitur. Est autem magis accommodanda affectui dantis, quam rei donatæ, ut docet D. Thomas sup. articulo 5.

Tertium.

Quartum est grata commemoratio, id est, ut tempore & loco habeatur memoria beneficii accepti, non solum apud nos, sed etiam apud alios, datâ occasione referendo & ad laudem ac honorem benefactoris condigne exaltando beneficii magnitudinem. Alioquin qui beneficii collati obliviscitur, conferendorum indignus convincitur: ut proinde merito dicat Seneca lib. 5. Benef. cap. 1. Ingratissimus omnium est, qui beneficii oblitus est.

Quartum.

Quintum est reciproca beneficii præstatio sive relatio, ut videlicet tempore & loco beneficium re vel obsequio reddatur: quamvis enim beneficium statim sit recompensandum quoad benevolentium animi affectum, non tamen quoad doni retributionem, quæ tunc deponi futura oportuna, ac proinde non nimis citò, nec minus tardè, sed pro opportunitate benefactoris beneficium est beneficium compensandum.

Quintum.

Ex his patet non solum opulentos, sed etiam pauperrimos posse esse gratos pro beneficijs acceptis, nimirum benefactorem honorando, laudando, pro eorum orando, ipsi gratias agendo, beneficium benevolenti animo, quando datur, acceptando & retinendo, ut observat Sylvius quæst. 107. art. 3. ubi etiam Quæst. 106.

26.
Qualiter
pauperes
gratos
esse debent
pro beneficijs
acceptis.